

Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο

Μάθημα 1

Γιάννης Β. Αυγερινός, LL.M., Ph.D, yannis@avglaw.gr

Τι είναι το διεθνές οικονομικό δίκαιο;

Πολύπλοκη αρχιτεκτονική κανόνων που διέπουν τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις και την οικονομική δραστηριότητα κρατών, διεθνών οργανισμών και ιδιωτικών επιχειρήσεων

▪ Στενή ερμηνεία

Μέρος του δημοσίου διεθνούς δικαίου, που διέπει τις οικονομικές σχέσεις κρατών ή/και διεθνών οργανισμών και επικεντρώνεται στο:

- Διεθνές δίκαιο του εμπορίου (world trade law)
- Διεθνές δίκαιο των επενδύσεων (international investment law)
- Διεθνές νομισματικό δίκαιο (international monetary law)

▪ Ευρεία ερμηνεία

- Αντικατοπτρίζει το ρόλο και ιδιωτικών παικτών ή υβριδικών (δημοσιο-ιδιωτικών) οντοτήτων, όπως το ICANN (Internet Corporation for Assigned Names & Numbers)
- Χρήση κανόνων του δημοσίου διεθνούς δικαίου στις διασυνοριακές δραστηριότητες ιδιωτών μέσω διεθνών συμφωνιών
- Αναγνώριση δύναμης ιδιωτικών πολυεθνικών

Διάδραση μεταξύ διεθνούς και εθνικού δικαίου

- Η διάδραση μεταξύ εθνικού και διεθνούς δικαίου διαμορφώνει τη διεθνή οικονομική τάξη
- Το διεθνές δίκαιο διαμορφώνει την άσκηση ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο εσωτερικό δίκαιο
- Βασικές αρχές, που είναι κοινές στα εθνικά δίκαια, μπορεί διαμορφωθούν ως «γενικές αρχές δικαίου που αναγνωρίζονται από σύγχρονα κράτη» (π.χ. αρχή της καλής πίστης, απαγόρευση διαφθοράς) και έτσι να αναχθούν σε γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου
- **Διεθνές Δικαστήριο Χάγης, υπόθεση *World Duty Free Ltd κατά Κένυας* (2007):**
«Βασιζόμενο στα εθνικά δίκαια και τις διεθνείς συμφωνίες που σχετίζονται με τη διαφθορά, το Δικαστήριο είναι πεπεισμένο ότι η δωροδοκία είναι αντίθετη με τη διεθνή δημόσια πολιτική στα περισσότερα, αν όχι όλα, κράτη. Έτσι, αξιώσεις που βασίζονται σε συμφωνίες διαφθοράς ή σε συμφωνίες που αποκτήθηκαν με διαφθορά, δε μπορούν να γίνουν δεκτές από το Δικαστήριο» (παρ. 157).
- Άλλες φορές, το διεθνές δίκαιο υποστηρίζει το εθνικό. Π.χ. διεθνείς συμφωνίες επενδύσεων μπορεί να απαιτούν από τους επενδυτές να σέβονται το δίκαιο του κράτους υποδοχής της επένδυσης (host country)

Κλάδη του διεθνούς οικονομικού δικαίου (1)

■ Διεθνές δίκαιο του εμπορίου

- Σύνολο συμφωνιών για το διασυνοριακό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες έχουν ως στόχο την αύξηση του εμπορίου και τα αμοιβαία οφέλη για όλα τα κράτη, κυρίως μέσω της μείωσης / κατάργησης των δασμών. ΠΟΕ = θεσμική βάση. Μεγάλες πολυμερείς συμφωνίες όπως GATT, GATS, Συμφωνία για τις Δημόσιες Προμήθειες, Συμφωνία TRIMs, Συμφωνία TRIPs κλπ.

■ Διεθνές δίκαιο των επενδύσεων

- Προωθεί τις διεθνείς επενδύσεις και κυρίως την προστασία τους από αθέμιτες παρεμβάσεις από τα κράτη υποδοχής. Οι διεθνείς επενδύσεις αποτελούν βασικό πυλώνα την ανάπτυξης των κρατών. Περιλαμβάνει διμερείς συμφωνίες, που αναφέρονται σε πρότυπα για νομική σταθερότητα, επαρκή προστασία, δίκαιη και μη διακριτή μεταχείριση κλπ.

■ Διεθνές νομισματικό δίκαιο

- Καλύπτει τις νομισματικές σχέσεις. ΔΝΤ = θεσμική βάση. Προωθεί την εποπτεία της συναλλαγματικής σταθερότητας και προσφέρει οικονομική βοήθεια σε κράτη που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πληρωμών και χρέους. Ξεχωριστή θέση έχει η ΟΝΕ της ΕΕ.

Κλάδη του διεθνούς οικονομικού δικαίου (2)

■ Διεθνές δίκαιο του ανταγωνισμού

- Ρύθμιση της αθέμιτης δράσης επιχειρήσεων που παρέχουν προϊόντα ή υπηρεσίες διασυνοριακά. Η GATS περιέχει βασικούς κανόνες απαγόρευσης των πρακτικών που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό. Επίσης διμερείς συμφωνίες (π.χ. ΗΠΑ-ΕΕ), έχουν αντικαταστήσει μία πιθανή διεθνή συμφωνία, και παρέχουν βοήθεια μεταξύ των επιτροπών ανταγωνισμού

■ Διεθνές δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας

- Διεθνείς συμφωνίες προστατεύουν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως ευρεσιτεχνίες, πατέντες, σήματα κλπ. Ξεχωριστή θέση έχει η πολυμερής συμφωνία TRIPs

■ Διεθνές εμπορικό δίκαιο (ή δίκαιο διεθνών συναλλαγών)

- Συνήθως τίθεται στο περιθώριο του διεθνούς οικονομικού δικαίου, επειδή ρυθμίζει το διασυνοριακό δίκαιο και τις συναλλαγές των ιδιωτικών επιχειρήσεων (παικτών). Εντούτοις, σχετίζεται άμεσα με τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, Διεθνείς συμφωνίες, όπως η CIGS του ΟΗΕ (Convention on Contracts for the International Sale of Goods), στοχεύουν στην εναρμόνιση των εθνικών δικαίων. Το ηλεκτρονικό εμπόριο αυξάνει την ανάγκη για ομοιόμορφους κανόνες. Επίσης, περιλαμβάνει και τον κλάδο της διεθνούς διαιτησίας, που πολλές φορές επεκτείνεται και σε επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών και ιδιωτών (π.χ. διαιτησία υπό των κανόνων UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law))

Υποκείμενα του διεθνούς οικονομικού δικαίου

▪ Κράτη

- Κλασικό διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει μόνο τα κράτη ως υποκείμενα δικαίου. Στο ΔΟΔ παραμένουν κυρίαρχα. Ενεργούν είτε ως κυρίαρχοι ρυθμιστικοί παράγοντες εντός των συνόρων τους, είτε μέσω της συμμετοχής τους σε διεθνείς οργανισμούς και *fora*, είτε απευθείας ως συμβαλλόμενα με άλλα κράτη

▪ Κρατικοί Οργανισμοί

- Κράτη ενεργούν και μέσω κρατικών οργανισμών ή επιχειρήσεων ειδικού σκοπού (π.χ. Sovereign wealth funds). Απολαμβάνουν ανεξαρτησίας από κράτη, όσον αφορά στις υποχρεώσεις.

▪ Διεθνείς Οργανισμοί

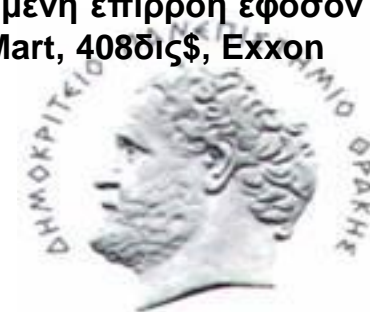
- Οργανισμοί με νομική προσωπικότητα έχουν αυξημένη επιρροή και ισχύ ιδιαίτερα μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΠΟΕ). Κάποιοι οργανισμοί μπορούν να είναι και μέλη άλλων οργανισμών (π.χ. ΕΕ). Σημαντική επιρροή στην υιοθέτηση διεθνών κανόνων

▪ Μη θεσμικές οντότητες και *fora*

- Ανάδειξη νέων μορφών διακρατικής συνεργασίας λόγω της παγκοσμιοποίησης. Συντονίζουν οικονομικές πολιτικές, δημιουργούν στάνταρτς και κανόνες ήπιου δικαίου (*soft law*) (G10, G20, Επιτροπή Βασιλείας)

▪ Ιδιωτικές επιχειρήσεις

- Το διασυνοριακό εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και πληρωμών διενεργείται κυρίως από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Λειτουργούν με βάση το εθνικό τους δίκαιο (δίκαιο της έδρας). Αυξημένη επιρροή εφόσον πολλές επιχειρήσεις έχουν τζίρο μεγαλύτερο από το ΑΕΠ πολλών κρατών (Wal-Mart, 408δισ\$, Exxon Mobil 280δισ\$)

Ιστορία: η βάση της απελευθέρωσης του εμπορίου (18^{ος} αιώνας)

Adam Smith (1723-1790)

Βασίστηκε στους μηχανισμούς της αγοράς και στην επαρκή κατανομή των αγαθών με βάση το **ίδιο συμφέρον** ως την πιο πρόσφορη δύναμη παραγωγής, όχι μόνο για την εθνική αγορά αλλά και για το διεθνές εμπόριο

«Εάν ένα ξένο κράτος μπορεί να μας προμηθεύσει ένα αγαθό φθηνότερο από ό,τι μπορούμε μόνοι μας να παράξουμε, τότε καλύτερα να το αγοράσουμε χρησιμοποιώντας και κάποιο μέρος της δικής μας παραγωγής, διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να έχουμε κάποιο πλεονέκτημα»

(An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, (1776) Βιβλίο IV, Κεφ. 2, παρ. 12)

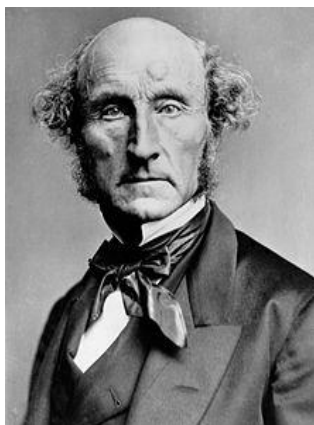

Ιστορία: η βάση της απελευθέρωσης του εμπορίου (18^{ος} αιώνας)

David Ricardo

(1723-1790)

John Stuart Mill

(1806-1873)

Θεωρία του «συγκριτικού πλεονεκτήματος»

Τα κράτη θα πρέπει να κάνουν χρήση των διαθέσιμων πόρων τους (συντελεστών παραγωγής) για τη μέγιστη ευημερία τους με την εξειδίκευση και την εξαγωγή προϊόντων σχετικά χαμηλού κόστους και σε αντάλλαγμα να λαμβάνουν ως εισαγωγές προϊόντα υψηλού κόστους. Έτσι, π.χ. ένα βιομηχανικό κράτος και ένα αγροτικό κράτος μπορεί να έχουν πλεονεκτήματα κόστους εξάγοντας ενδύματα και κρασί.

Ιστορία: το μεγάλο Κράχ του 1929

- Παγκόσμια κρίση του 1929. Ξεκίνησε από το χρηματιστήριο των ΗΠΑ (Black Tuesday, 29 Οκτωβρίου 1929) αλλά γρήγορα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο, ανεπτυγμένο και αναπτυσσόμενο
- Η κρίση είχε επιπτώσεις στο εισόδημα, κέρδη, πτώση τιμών και πτώση διεθνούς εμπορίου. Η ανεργία στις ΗΠΑ ξεπέρασε το 25%, και σε άλλες χώρες το 33%.
- Κυρίως χτυπήθηκαν οι μεγάλες πόλεις που βασιζονταν στη βαριά βιομηχανία. Η κρίση λειτούργησε αμυντικά στις εθνικές κυβερνήσεις, με αποτέλεσμα να κλείσουν τα σύνορά τους και να αυξήσουν τους δασμούς στα εισαγόμενα προϊόντα, σε μια προσπάθεια προστασίας και ανόρθωσης της εγχώριας αγοράς.
- Αποτέλεσμα: Πτώση διεθνούς εμπορίου άνω του 50%.
- Τα αποτελέσματα της κρίσης διήρκεσαν μέχρι το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου.

Ιστορία: Bretton Woods (1)

- Μετά το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργείται η «Νέα Οικονομική Τάξη»
- Χαρακτηρίζεται από την εμμονή της στο δόγμα της ελεύθερης συναλλαγής = ιδεολογικό σύνθημα και πολιτικός στόχος που υλοποιήθηκε ως αντίδραση προς τη θεωρία και πρακτική της εμποροκρατίας (κρατικού παρεμβατισμού)
- Κανένα κράτος δεν μπορεί να παράξει τα πάντα
- Το διασυνοριακό εμπόριο υπάρχει όσο υπάρχουν και σύνορα
- Διεθνές εμπόριο απαιτεί και διεθνείς κανόνες, ιδίως όσον αφορά τη μείωση των δασμών και την επίλυση των διαφορών
- Πολιτική βάση εστιάζεται σε δύο προβλήματα:
 - Α) Η εμπειρία των δύο πολέμων, εφόσον τα οικονομικά προβλήματα δεν επιλύθηκαν με τον 1^ο γι' αυτό οδηγηθήκαμε στον 2^ο
 - Β) Η συγκέντρωση οικονομικής εξουσίας και επιρροής σε ένα μικρό αριθμό κρατών

Ιστορία: Bretton Woods (2)

- Το μοντέρνο διεθνές οικονομικό δίκαιο στηρίζεται στο Bretton Woods
- 730 αντιπρόσωποι 44 κρατών συγκεντρώνονται στο Mount Washington Hotel, Bretton Woods, New Hampshire
- United Nations Monetary & Financial Conference

Το συνέδριο διήρκεσε 1-22 Ιουλίου 1944. Συμφωνία την τελευταία ημέρα

Δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου & της Παγκόσμιας Τράπεζας

Υποχρέωση των κρατών για νομισματική σταθερότητα και σύνδεση του νομίσματος με δολάριο ΗΠΑ

Δυνατότητα στο ΔΝΤ να σταθεροποιεί προσωρινή έλλειψη σταθερότητας πληρωμών

Ιστορία: Bretton Woods (3)

Harry Dexter White

John Maynard Keynes

(1892-18948)

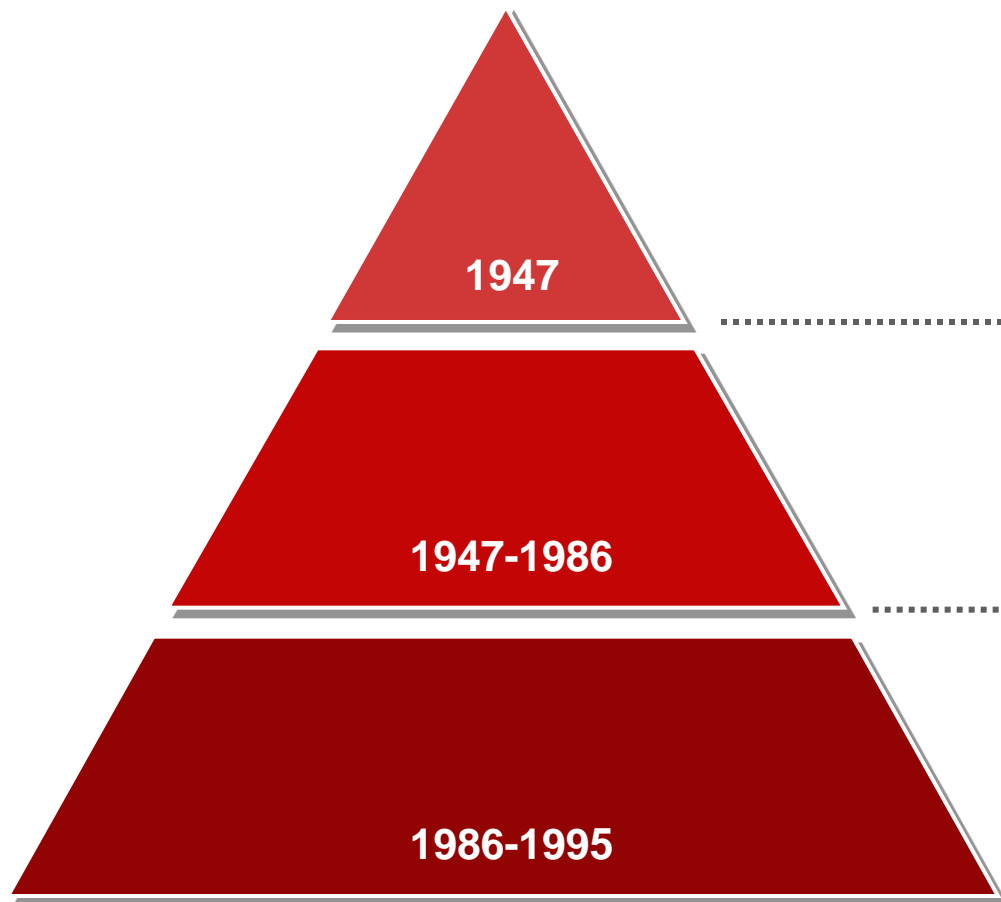
(1883-1946)

- **Οι δύο βασικότεροι αρχιτέκτονες των Συμφωνιών του Bretton Woods**
- **Φιλοσοφίας τους: οι εγχώριες οικονομίες απαιτούν συνεχή εποπτεία από το κράτος, για την καλύτερη τόνωση της εργασίας και της οικονομικής ανάπτυξης**
- **Ο έλεγχος των κινήσεων των κεφαλαίων πρέπει να αποτελεί ένα μόνιμο και νόμιμο εργαλείο των κυβερνήσεων**
- **Η ανεξέλεγκτη κυκλοφορία κεφαλαίων και αγαθών οδηγεί σε κρίσεις όπως αυτή του 1929**
- **Η ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων κρατών απαιτεί το μοίρασμα του πλούτου μεταξύ των επενδυτών και των χωρών υποδοχής των επενδύσεων**

UN Conference on Trade & Employment

- Αβάνα, Κούβα: Παγκόσμια Διάσκεψη για το Εμπόριο υπό την αιγίδα του ΟΗΕ (μόλις είχε ιδρυθεί)
- Υιοθέτηση του Χάρτη της Αβάνας, που προέβλεπε τη δημιουργία του **Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου**
- Για πολλούς λόγους, ο Χάρτης δεν τέθηκε ποτέ σε εφαρμογή (Κονγκρέσο ΗΠΑ)
- Στο μεταξύ, 23 χώρες είχαν υπογράψει στις 30.10.1947 το Πρωτόκολλο για την προσωρινή εφαρμογή GATT (ΓΣΔΕ), που αντιστοιχούσε στο μέρος 4 του Χάρτη της Αβάνα, προβαίνοντας παράλληλα σε δασμολογικές παραχωρήσεις. Έτσι μία απλή συμφωνία που δεν χρειαζόταν επικύρωση από Κονγκρέσο, έγινε η βάση του μεταπολεμικού καθεστώτος διεθνούς εμπορίου.
- GATT χωρίς να γίνει οργανισμός απέκτησε θεσμική υπόσταση με εγκατάσταση γραμματείας Γενεύη και αμφισβητούμενο νομικό καθεστώς..

- Δημιουργία ΔΝΤ – Παγκόσμιας Τράπεζας
 - Υιοθέτηση GATT
-
- 8 Γύροι διαπραγματεύσεων
 - Γενεύη – 1947, Annecy 1949, Torquay – 1950, Γενεύη 1956, 1960-62 (Γύρος Dillon), 1964-67 (Γύρος Kennedy), 1973-79 (Γύρος Τόκυο)
-
- Γύρος Ουρουγουάης
 - Ίδρυση Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)

